

Asia: VN/13714/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Ehdotettu hyvinvointialuejakolaki (1 lakiehdotus)

Etelä-Savon hyvinvointialue vastustaa ehdotettua hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muutosta. Esityksen mukaan hyvinvointialuejakolaissa ei enää säädettäisi maakuntajaosta eikä maakuntajaon muuttumisesta hyvinvointialuejaon muutosten seurauksena. Lakiin lisättäisiin säännökset hyvinvointialueen jakamista koskevasta taloudellisesta selvityksestä. Hyvinvointialuejaon perusteisiin ei ole esitetty muutoksia. Hyvinvointialueen luottamushenkilöiden palkkioita ja korvauksia koskeviin säännöksiin on ehdotettu täsmennyksiä, rajoittamalla valtion rahoituksen käyttö 5 miljoonaan euroon

ryhmärahojen ja kokouspalkkioiden osalta. Kokouspalkkioita voitaisiin maksaa ainoastaan toimielimen ja vaikuttamistoimielimen kokouksista. Toimielinten kokousten ulkopuolisista hyvinvointialueen järjestämisestä tilaisuuksista voitaisiin maksaa erillispalkkioita hyvinvointialueen harkinnan mukaan. Etelä-Savon hyvinvointialueella ole tähän huomauttamista, mutta 5 miljoonan rahoitusleikkuria ei voi toteuttaa nyt esitetyllä tavalla.

Hyvinvointialueiden ja valtion aluehallinnon pohjana on tavoite, että viranomaisen toimialue muodostuu yhdestä tai useammasta maakunnasta taikka, jos toimialue on pienempi kuin maakunta niin, että viranomaisen toimialue on kokonaisuudessaan yhden maakunnan alueella. Maakuntajaon merkitys valtionhallinnon ja hyvinvointialueiden aluejakojen perustana on keskeinen. Perustuslain (731/1999) 122 § mukaan hallintoa järjestettäessä tulee pyrkiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan. Tätä perustuslain säännöstä toteutetaan käytännössä maakuntajaon kautta ja sillä on merkitystä myös hyvinvointialueiden viranomaisten toimialueiden muodostamisessa, vaikka sitä ei ole aina tunnistettu. Hyvinvointialueen terveys, sosiaali- ja pelastusviranomaiset tarjoavat väestölle erittäin merkittäviä perustuslailla suojattuja palveluita ja huolehtivat omalla alueellaan viranomaistoiminnasta oman toimialansa osalta. Hyvinvointialueet tekevät paljon yhteistyötä valtion viranomaisten, esimerkiksi poliisilaitosten, aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kanssa.

Yhteistyö on entisestään tiivistynyt muuttuneen turvallisuustilanteen seurauksena, kun on tullut tarve tiivistää entisestään varautumissuunnittelua poikkeusolojen varalle. Hallituksen esityksen perusteluissa on tuotu esille alueidenkäyttölain (132/1999) ja alueiden

kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain (756/2021) perusteita.

Hallituksen esityksen mukaan maakuntajaon sitominen yksinomaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen aluejaon kriteereihin on ongelmallista, koska nämä perusteet tulevat maakuntajaon kautta määrittelemään myös valtion aluehallinnon, kaavoituksen, aluekehittämisen, tuomioistuinlaitoksen sekä eduskuntavaalien vaalipiirien alueita.

Etelä-Savon hyvinvointialue näkee tilanteen päinvastoin. Aluejaosta muodostuu erittäin ongelmallinen, jos maakunta- ja valtion aluejako puhumattakaan vaalipiirien alueista eriytyisivät hyvinvointialuejaosta. Vaalipiirien aluejaolla on tosiallisesti erittäin suuri merkitys hyvinvointialueiden toimintaan. Kansanedustajat muodostavat tärkeän sidosryhmän hyvinvointialueen poliittisessa vaikuttamistyössä. Jos hyvinvointialuejako on erilainen, kuin vaalipiirijako, niin tilanne on vaikea kansalaisten ja heitä edustavien kansanedustajien näkökulmasta katsottuna. Esimerkiksi jos Etelä-Savon hyvinvointialue ja Pohjois-Savon hyvinvointialue yhdistettäisiin, niin Etelä-Savo pysyisi Kaakkois-Suomen vaalipiirissä, mutta hyvinvointialue siirtyisi Savo-Karjalan vaalipiiriin.

Ehdotettu maakuntajakolaki (2 lakiehdotus)

-

Ehdotetut muutokset hyvinvointialuelain 27 §:ään ja 87 §:ään

Hyvinvointialuelain 27 §:ään ehdotetun muutoksen arvioidaan parantavan valtuustoryhmän tukemisen läpinäkyvyyttä. Lisäksi ehdotuksen arvioidaan selkeyttävän asukkaiden osallisuus oikeuksia koskevaa sääntelyä ja käytäntöjä. Hyvinvointialueen rahoitus kohdentuisi pääsääntöisesti valtuustoryhmän sisäisen toiminnan tukemiseen. Etelä-Savon hyvinvointialueen käsityksen mukaan valtuustoryhmissä kokoontuminen on tarpeen poliittisen valmistelun kannalta ja aluevaltuutetut voivat saada tietoja hyvinvointialueen toimielimissä käsitellyistä ja käsittelyyn tulevista asioista etukäteen. Tämä on omiaan

lisäämään myös asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia hyvinvointialueen päätöksenteossa. Etelä-Savon hyvinvointialue pitää tarkoituksenmukaisena, että tuen käyttökohteet jäisivät jatkossakin paikalliseen harkintaan. Aluevaltuustoryhmiä voitaisiin tukea esimerkiksi antamalla ryhmän käyttöön tiloja, sihteeriapua, tietoyhteyksiä ja laitteita sekä avustamalla luottamushenkilöiden koulutusta tai sellaisten tilaisuuksien järjestämistä, jotka liittyvät hyvinvointialueen päätöksentekoon liittyvien asioiden käsittelyyn. Erityisen tärkeää on, että hyvinvointialueen asukkaiden kuuleminen ja keskustelutilaisuudet hyvinvointialueen

päätöksentekoon liittyvistä asioista olisivat jatkossakin mahdollisia. Raportoinnin läpinäkyvyyden parantaminen on perusteltu ja kannatettava muutos. Hyvinvointialueen tilinpäätöksessä tulisi jatkossa ilmoittaa valtuustoryhmittäin tuen käyttökohteet.

Etelä-Savon hyvinvointialue kannattaa hyvinvointialuelain 87 §:n muuttamista ehdotetulla tavalla. Kokouspalkkioita voitaisiin jatkossa maksaa ainoastaan toimielimen ja vaikuttamistoimielimen kokouksista.

Muut huomiot esityksestä

-

Lokka Seppo
Etelä-Savon hyvinvointialue